

חינוך לחיים

מאמרי חינוך לחנוכה

**לע"נ אבי מורי ר' חיים ב"ר ישעיהו ד"ל
יארצייט כ"ח כסליו**

חינוך לחיים

חנוכה

מלאכת המשכן הסתיימה בכ"ה כסלו, אך המשכן נחנך בפועל רק בא' ניסן. כתוצאה מכך חודש כסלו יצא נפסד, כיוון שמלאכת המשכן הסתיימה בו, אך הוא לא הוקם בו למעשה. בעקבות זאת פיצה הקב"ה את כסלו ונתן לו את חנוכת בית המקדש המחודשת, שנעשתה ע"י החשמונאים בכ"ה כסלו. מני אז ועד היום אנו חוגגים את חנוכה לזכר סיום מלאכת המשכן וחנוכת בית המקדש המחודש שנעשתה בזמן הזה.

נמצא שביום כ"ה בכסלו אנו חוגגים יום טוב מיוחד. ששורשו נעוץ בכך שביום זה המשכן היה אמור להיבנות. אם כן, עלינו להבין מדוע לא נקבע יום טוב מיוחד ביום א' בניסן אשר בו נחנך המשכן באופן מעשי. הרי כל הסיבה ליום טוב הנחגג בכ"ה בכסלו, היא מפני שיום זה הוביל ליום א' בניסן שבו המשכן נחנך בפועל. אם לא נקבע יום טוב ביום א' בניסן שבו המשכן נחנך למעשה. על אחת כמה וכמה שאין לקבוע יום טוב ביום כ"ה כסלו שהיווה רק הקדמה לחנוכת המשכן? מסביר בעל 'ארץ צבי' שהקב"ה אינו נזקק כלל לפעולות אנושיות ולתוצאות המעשיות שלהן. מה שהקב"ה רוצה מאיתנו הוא, שנחפוץ ונשתוקק בעמקי ליבנו לקיים את רצונו. לכן, מאחר שהמשכן וכליו היו מוכנים ומזומנים ביום כ"ה כסלו, ובנ"י כבר בערו בתשוקה עזה לחנוך את המשכן, נקבע יום זה ליום טוב לדורות. כי תשוקה זו אי אפשר שתתבטל לעולם, ולא תשלוט בה הגלות והחורבן.

נאמר בפס' 'תנה בני לבך לי' מכאן שהלב הוא בית המדור לשכינה. והוא המקום שבאמצעותו מתקרב האדם לבואר כמבואר בזוהר הקדוש 'רבי נחוניא בן הקנה אמר לחכמים, בני, חייכם אין קרוב לפני המקום כליבו של האדם, וניחא קמיה יותר מכל קרובין ועלוון דכל עלמא' כלומר שהרגשת הלב והשאיפה לקרבת אלוקים רצויה וחשובה לפני הקב"ה יותר מכל הקרובות והעולות שבעולם.

אומנם לדאבון ליבנו בית המקדש נחרב ואיננו, אבל הרצון העז שפיעם בלב בני ישראל לחנוך את המשכן, עדיין עומד על מכונו. אותו רצון עדיין יוקד בקריבתנו ועד ימינו אנו מצפים בכליון עיניים לבנית בית המקדש השלישי.

לכן דווקא יום זה המסמל את כוח הרצון האדיר שפיעם בלב עם ישראל. הוא שנקבע ליום טוב לדורי דורות. את כוח הרצון הזה עלינו לייקר בפני ילדינו וללמד אותם כי לכוונה, להשתדלות ולהשתוקקות יש ערך עצום. רק על פיהן נמדד האדם ורק על פיהן נקבע שכרו בשמים. אך הדרך כיצד להגיע לזו השלמות של 'מהדרין מן המהדרין', קיימא לן הלכתא כבית הלל, שהוא מתחיל מנר אחד בלבד וכך בכל יום ויום 'מוסיף והולך' נר אחד ליום. וללמדך דרכי עליית המדרגות בזו אחר זו, שלא לרוץ בבת אחת בדילוג כמה דרגות, רק במדרגה אחת בלבד בכל פעם.

וכן מבואר בלשון תפילת הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע 'ושנשותק תמיד אליך יותר ויותר וממדרגה למדרגה תעלנו שנזכה לבוא למעלת אבותינו הקדושים אברהם יצחק ויעקב'. כלומר שמבקשים על זו ההשתוקקות להתקרב תמיד יותר ויותר, אך יחד עם זאת מדגישים "ממדרגה למדרגה תעלנו", שתהא זו עליה מתונה מדרגה אחר מדרגה, ולא בקפיצה ודילוג של הרבה מדרגות יחד. כי אם יחטוף בחופזה לדלג במרוצה מדרגות רבות יחדיו, ועדיין אינו אחוז בהם היטב, הרי קרוב הוא אל הנפילה. ואם ח"ו יפול בסוף, הרי כשייפול מקפיצה של גובה רב יחטוף חבטה עזה וכואבת מאוד. ולכן מתחיל עם 'נר אחד', בקבלה קטנה ומבוססת שיוכל לעמוד בה בשופי. ואחר שיתרגל בה ויעמוד איתן באותה דרגה, יוכל להוסיף שוב מדרגה אחת נוספת, וכך יהא מוסיף והולך מדרגה אחר מדרגה. שיימצא באם ח"ו יפול אחר כך, לא יפול אלא דרגה אחת בלבד, שכן הדרגה הקודמת לה כבר נהפכה אצלו כטבע הרגיל וכבר התחזקה והתאמצה בו. – ובכך יתגדל אל מדרגת "מהדרין מן המהדרין" – מוסיף והולך.

לע"נ אבי מורי ר' חיים ב"ר ישעיהו ז"ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com

חינוך לחיים

חנוכה

בנוסח ההודאה שקבעו חכמינו ז"ל לומר בימי החנוכה, אנו פותחים ואומרים על הניסים ועל המלחמות שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה.

שואלים המפרשים מדוע קבעו חכמינו להודות 'על המלחמות', וכי אוהבי מדון ומחרחרי ריב אנו שהגנו שמחים ומודים לה' על שזימן לנו את המלחמות?! נכון יותר היה, אילו היינו מברכים 'על הנצחונות' שהצלחנו להביס את האויב ולא על המלחמות. ואם נפרש שאנו מודים על הסיוע והעזרה במלחמות העתידיות לבוא עלינו במשך הדורות, גם זה תמוה, וכי לכך ייקרא נס ופורקן כאשר מצפות לנו, עדין, מלחמות נוספות?!

נראה לומר, שההודיה 'ועל המלחמות' רומזת למלחמה הגדולה בין כוחות הרע והטומאה המנסים להחטיא את האדם ולהמרידו נגד קונו, לבין נשמת היהודי השואפת לעשות רצון בוראה ולהתעלות במעלות הקדושה והטהרה. מלחמה זו הינה מלחמה תמידיה שאינה מסתיימת לעולם, וכדבריו הידועים של בעל חובת הלבבות - ש'אמרו על חסיד שפגע אנשים השבים ממלחמת אויבים, וְשָׁלְלוּ שָׁלַל אחר מלחמה חזקה, אמר להם 'שבתם מן המלחמה הקטנה שוללים שלל, התעתדו למלחמה הגדולה'. אמרו לו 'ומה היא המלחמה הגדולה?' אמר להם 'מלחמת היצר וחיליו'.

ובהודייתנו על המלחמות אנו מכוונים לשבח ולהודות על העזרה והסיוע ממעל שבכוחם יכולים אנו ללחום מלחמת ה' בגיבורים ולהתגבר על היצר, שהרי האדם יודע ש'מצד עצמו הוא מוכן לכל חטא ועוון 'זאלמלא הקדוש ברוך הוא עוזרו אין יכול לו' ואולם גם כאשר אנו זוכים להתגבר על היצר, בסייעתא דשמיא, לא ניתן לכנות זאת כניצחון, משום שבמלחמה זו לעולם לא מגיעים לכדי ניצחון סופי, וכפי שהעידו חז"ל ש'יצר הרע נולד עם האדם וגדל עמו כל ימיו שנאמר 'כי יצר לב האדם רע מנעוריו', ואם מצא להפילו בן ארבעים בן חמשים בן ששים הרי מפילו, יש לך שונא גדול מזה'. לעולם לא יוכל האדם לומר שכבר ניצח את יצרו, וכבר אין לי צורך לעמוד על המשמר.

מסיבה זו קבעו חז"ל להודות 'על המלחמות' ולא 'על הנצחונות', להורות שגם מי שניצח היום את יצרו טרם סיים עם המלחמה, משום שלאחר כל התגברות מתחדשת מלחמה חדשה, וכפי שהזהירונו חז"ל 'ואל תאמן בעצמך עד יום מותך'.

מסיבה זו גם נקבע הנוסח 'ועל המלחמות' לשון רבים, לרמז על המלחמות היומיומיות שאינן פוסקות לעולם. עם רעיון זה יבוארו לנו דברי הרמב"ם שכתב פ"ב מהל' חנוכה 'וכשגברו ישראל על אויביהם ואבדום בחמשה ועשרים בחדש כסלו היה'. ומקשים מפרשי הרמב"ם, אם גמר המלחמה וההתגברות על האויבים היה בכ"ה בכסלו, לא היו אמורים לקבוע את ה'יום טוב' עד יום כ"ו כסלו שבו כבר סולק האויב והוא יום המנוחה, וכפי שמצינו בנס פורים שלא קבעו את ה'יום טוב' אלא ביום שבו נחו מאויביהם.

ואולם לפי הרעיון שהצענו מובנים הדברים היטב. בכוונה תחלה תקנו כך חז"ל, משום שאם היו קובעים את ה'יום טוב' ביום כ"ו, היה מקום לחשוב שהמלחמה הסתיימה כליל והאויב איננו. אולם האמת הרי אינה כן, כי אולי אותה מלחמה קטנה הסתיימה בניצחון, אבל המלחמה הגדולה, מלחמת היצר, עודה לפנינו במלוא עוצה ותוקפה. לכן קבעו חכמים את ה'יום טוב' ביום כ"ה, להורות שאכן גברנו על היונים ואבדנום, אבל המלחמה עדיין בעיצומה. וההודיה 'על המלחמות' אינה רק על הסיוע והעזר במלחמת היצר, אלא אנו מודים ומשבחים להשי"ת גם על עצם הזכות שניתנה לנו לעובדו בעבודה זו של מלחמת היצר, בידענו שעם כל התגברות ועל ידי כל עמידה בנסיון אנו גורמים נחת רוח לאבינו שבשמים.

אמנם נשגב מבינתנו להבין מהו הנחת רוח שנגרמת בשמים מעבודה זו של מלחמת היצר, שהרי מצד אחד הבורא ב"ה הוא זה שברא את היצר הרע, ומאידך אלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לו, ולכאורה, מה התועלת בבריאת היצר אם איננו יכולים לעמוד מולו לולא עזרתו יתברך. מכל מקום, מאמינים בני מאמינים אנו, ונאמנים עלינו דברי חכמינו ורבותינו עד כמה גדולה היא הנחת רוח העצומה שאנו גורמים בשמים בכל התגברות ועמידה בנסיון, ועל כך השבח הגדול וההודיה ממעמקי הלב על המלחמות.

לע"נ אבי מורי ר' חיים ב"ר ישעיהו ז"ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com

חינוך לחיים

חנוכה

כל מי שעדיין כאן, שהשם 'יהודי' מתנוסס בתודעתו הפנימית, הוא קשור לחוליות שקדמו לו, לדורות שנשאו את בשורת היהדות בגאון, שהיו מוכנים לעשות הכל כדי לשמור את זהותם היהודית ולהנחיל לדורות שאחריהם את מה שנחלו הם מאבותיהם. הם מסרו את רכושם ואת נפשם, ובחרו בחיי צוני וצער, סבל ומכאוב - רק כדי להעביר לנו את מהותנו הרוחנית, את זהותנו היהודית שבלעדיה אין לנו חיים כעם.

כך היה בימי מתתיהו בן יוחנן, אע"פ שהיו ג' דורות של תלמידי חכמים ששוב אין התורה פוסקת מהם עד עולם, מ"מ התייראו החשמונאים מגזרת היוונים שרצו לבטל את לימוד התורה של תינוקות של בית רבן כדי להשכיח תורה מישראל, כי ידעו שרק אם ילמדו תורה הריהי חוזרת אל אכסניא שלה, ואם יהיה רפיון בלימוד - עלולה התורה להיפסק מהם וליצור מתבוללים ומתיוונים. על כן מסרו נפשם להלחם וחפץ ה' בידם הצליח ונצחו. הדבר ברור - צאצאיהם של החוליות החלשות, של אלו שלא עמדו בתלאות - כדוגמת המתיוונים - שלא נכחו לנסיגות, שלא העמידו את טובת נפשם מעל טובת גופם, כל אילו אינם כאן. הצאצאים לא יכלו להמשיך את מה שאבותיהם לא נתנו להם. ומי שכאן, מי שנמצא, הוא זה שאבותיו - כדוגמת החשמונאים - הקריבו ומסרו הרבה כדי שיהיה כאן, שיישאר יהודי, במהותו, בזהותו ובאורח חייו!!!

בידינו הדבר, להכריע האם הם עמלו לשווא, או שיש שכר לפעולתם!!!

הם לא ירצו לדעת שהסבל היה לשווא, שהמטרה לא מומשה. רק מטעמי נוחות!!!

ועל כך צועק גאון החינוך הרש"ר הירש - גבורות החשמונאים זוכות כיום להד נרחב, כולם מעלים על נס את עוז רוחם ואומץ לבם, ומדמים לעוז רוחם של גיבורים עטורי זרי דפנה. אבל אותם אנו מעיזים לשאול: 'לשם מה לחמו החשמונאים, זקן וצעיר יחד, ולשם מה הקריבו הגיבורים אלה את חייהם?? האין זו תעודת עניות מעוררת גיחוך, כאשר המטיפים וכותבי המאמרים האלה מדברים גבוהה על אומץ רוחם של החשמונאים ועל הזכות הלאומית הגדולה של מתתיהו ובניו, ובעת ובעונה אחת הם מבזים ומנאצים את המקדש ואת התורה אשר החשמונאים לחמו ומסרו נפשם למען טהרתם וקיומם?

אותם יפי נפש לעולם לא יוכלו להרגיש את האור והניצוץ הפנימי הזורח בלבו של מי שמדליק נרות חנוכה, גם לא להבין את הדבקות שחשים כאשר שרים 'דיד נפש' בסעודה שלישית, או 'קה אכסוף' בליל שבת, את העומה החודרת והרגשת אימת הדין בתפילת 'כל נדרי', את מתיקותו של דף הגמרא, לא יוכלו להבין מהי השמחה הסוערת של חג הסוכות, ולעולם לא ידעצו מקולו הנוקב של השופר ביום הדין.

בשבילים אלו סמלים פולחניים - בשבילנו אלו החיים עצמם!! אנשים מתו על קידוש ה' במהלך הדורות, אנשים העדיפו להיזרק לאש ולא לחיות חיים שמנוגדים לאמונה הפנימית שלהם. ואנו יודעים שבאותה מידה שהם ויתרו היינו מוותרים גם אנו, כי זוהי המורשת שלנו!! זוהי 'תופעה מובנת' לראות את דבקותם העל טבעית והבלתי מתפשרת של יהודים לשמור על כל מנהג מבית אבא ולא לזוז כמלא הנימה.

בנים ממשיכים בדרך 'מורשת האבות' בדיוק, בלא לסטות ימין ושמאל, קושרים עוד חוליה ועוד חוליה לשרשרת הדורות של העם היהודי, בחינת 'נצח ישראל לא ישקר'. חוליה רופפת אחת מסכנת את כל החוליות, ועלולה לגרום לפיזור כל החוליות ולפירוק השרשרת!!

מסופר שפעם נועדו יחדיו 3 מגדולי אמריקה. הגר' הוטנר. הגר' רודמן והגר' טייץ ודנו בשאלה מי מתאבל יותר בשעת הפטירה, הבן במות אביו או האב במות בנו - והמסקנה הייתה ברורה שהצער הגדול ביותר הוא לאב המשכל את בנו, וממילא עלתה התמיהה על ההלכה בדיני אבלות שאב על בנו מתאבל רק חודש ימים לעומת בן על מות אביו נוהג י"ב חודש. ענה הגר' הוטנר ואמר יסוד גדול אב המתאבל על בנו הצער עמוק יותר, אך לעומת זאת, בן המתאבל על אביו לא מבטא רק את הצער על אובדן האב והפרידה ממנו, כי אם את הפסק המשך שושלת הדורות והניתוק שחל בה!! כאשר אב נפטר מאבד הבן את החיבור למסורת!! מי שקשר אותו למעמד הר סיני איננו עוד, ועל כך יש להצטער ולהתאבל י"ב חודש!

בנביא מסופר שבעקבות רצונו העז של דוד לבנות את בית המקדש, הקב"ה פונה אליו ואומר שמקבל תפילתו אך הוא לא יבנה אלא בנו שלמה. ושואלים כולם אם הקב"ה משבח את תשוקתו ורצונו לבנות אז למה מנע ממנו לבצע? האם זה שבח או עונש? ומתרצים שאין כאן אכזבה ולא עונש אלא אדרבה בשורה טובה מאוד ומעודדת. ה' אומר לדוד בגלל תשוקתך הגדולה תזכה לבן שיהיה ראוי ומתאים למטרה כו נשגבה, וזוהי הברכה הכי גדולה שאב יכול לזכות בה לראות שהבן ממשיך את השרשרת!!!

חיי האדם קצרים - ימי שנותינו בהם שבעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה - אפילו אם האדם ישקיע כל כוחותיו במילוי החובות כלפי הבורא, מה ביכולתו להשיג אל מול פגעי הזמן וכו' ואם כך מהי תקוותו ותוחלתו של אנוש עלי חלד? זהו שאמר ה' לדוד שהברכה היא שהבנים ממשיכים בדרך התורה וממילא לא נפסק המפעל בתום תקופת חייו עלי אדמות וממילא זוכה להמשכיות וזוהי הברכה הכי גדולה שאב יכול לזכות בה!!

יהי רצון שנזכה כולנו להיות מקושרים לשרשרת הדורות ונזכה ל'ויקרא בהם שמי ושם אבותי... וידגו לרוב בקרב הארץ'

לע"נ אבי מורי ר' חיים ב"ר ישעיהו ז"ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com

חינוך לחיים

חנוכה

1. נר איש וביתו. לכל בית יש ישנה תעודת - זהות משפחתית המעצימה את זהות בני המשפחה. לכל משפחה יש קודים ייחודיים וכגון: "לנו זה לא מתאים..". "אצלנו לא רואים..". 'גאוות יחידה' זהו ערך חשוב מאין - כמוהו כדי לשמור על הבית מפני פגעי הרחוב כי רבו. הילד מבין שהרתיעה לא מגיעה מתוך כבלים של 'אסור'; אלא מתוך רוממות שכזו.

2. הנרות הללו קודש - ואין לנו רשות להשתמש. לפעמים אנחנו טועים כשאנחנו חושבים שהילד הוא אובייקט בחלון הראווה המשפחתי. הוא יילך לישיבת המוות שאנחנו אוהבים. יינשא בעתיד למשפחה שאנחנו מעוניינים, כזו שמתאימה לנו. ולא תמיד זה כך. לעיתים הילד החמישי - למשל - שונה באופיו וסגנונו מסגנון הישיבה בה למדנו, או שיש לו אופי שקט לצורך העניין והוא לא מתאים לישיבה רועשת והמונית בה הוא 'יבלע'. לעיתים אנחנו צריכים להתגבר ולהבין כי חרף הקושי המובן, אולי בעזרת מחנכיו, אנחנו צריכים ללמוד על הילד במבט אובייקטיבי לחלוטין ולמצוא את ההתאמה המדויקת שלו לעבודת ה' סגנון הלימוד, הישיבה וכן הלאה. "חנוך.. על - פי דרכו

3. נס 'פך השמן'. דורנו - דור הנרות, מצריך בעיקר חיוביות. להחמיא - אישיותית - ללא הפסקה. לפזר מחמאות לכל עבר! (זמן של יום-הולדת או סתם שולחן שבת יכולים להוות - למשל - הזדמנות מצוינת לבקש מכל הנוכחים לספר על מעלות אחד הנוכחים). כנגד כל ביקורת - גם אם נדרשת, וכשזה לא נעשה בצורה אישית והכתמת הזהות של הילד כמובן - יש לתת שבעה מחמאות. אגב, בגיל ההתבגרות ביקורת לרוב היא הרסנית והשתיקה מועילה יותר. אם נעשה כך, נראה כי הילד יאיר הרבה יותר משמונה ימים. עובדה היא: ביקורת מועילה לטווח מסוים, אולם מחמאה אישיותית (נוסח: "אני רואה איך אתה מחובר ללימוד ולומד בשקידה", כזו שיוצרת לו תדמית חיובית בעיני עצמו) מעצימה הילד לזמן ארוך הרבה יותר. הוא מרגיש מחובר

4. שתהא שלהבת עולה מאליה. עם יד על הלב, בסופו של -יום המטרה שלנו שהילד לא ישחק איתנו 'שוטרים וגנבים' אלא יהיה מחובר בנשמתו ובעתיד לתפילה, ללימוד התורה, ליראת -השם ולשמירת ההלכה. שתהיה לו כימיה פנימית עם המצוות. אם נתחבר אנחנו אליהם, ואולי גם נספר לילד, על האהבה היוקדת שלנו לתורה ולמצוות ה' יתברך, הרי שהילד יפנים זאת וילמד גם כשאיש לא רואה אותו (כימי גיל ההתבגרות, 'בין הזמנים' וכדומה) כי הילד עצמו קנה מתיקות ואהבת התורה, ורגליו אפוא מוליכות אותו לבית -המדרש, אליו השתוקק. "שלהבת עולה מאליה", בלשון הרש"ר הירש

5. מעלין בקודש ואין מורידין. אחד מסודות -ההצלה של נוער, בפרט מתמודד, היא נקודת ה'אזמרה' שהעיר הרה"ק רבי נחמן מברסלב ז"ע. בהתאם לכך, עלינו להתאמץ כדי למצוא נקודה טובה וחיובית אצל הנער ולהאיר אותה באור - יקרות. לעיתים זה קצת מורכב, אבל אם נחטט מבין ההריסות תמיד נמצא מרגליות מוטמנות. עובדה הייתה בילד שלצערנו פרק עול ולא הניח תפילין רח"ל, ומילה טובה על כישורי האנגלית שלו - כן כן - הצליחו להחזיר אותו למוטב. אם נותנים בילד אמון ובעיקר תחושה שהוא 'מוצלח' - הוא מאליו כבר יתחבר אלינו ולכל הערכים שבה חשובים לנו

6. גרסא דינקותא - רגשית. בין סוגיות חנוכה במסכת שבת - חבוי אחד היסודות המשמעותיים בעולם החינוך. אם ילד זכה שהוריו ומחנכיו עודדו ורוממו אותו כל העת והקנו לו תחושת ביטחון עצמי - של "מוצלח" או "כשרוני", תדמית זו תלווה אותו עוד שנים ארוכות. כך למעשה הוא מגדיר עצמו; זו התווית האישית שלו מבחינתו. בימי הילדות הנימוחים והטריים - אותם כבר הגדיר המשגיח הרב וולבה זצ"ל כ'ימי הזריעה לאישיות' - הילד מגדיר את התווית האישית שלו

7. למטה מעשרה טפחים. כשמדברים עם נער שובב - צריך לחוש את פעימות ליבו. את משובות הנעורים שלא מרפים, את ניסיונות השעה שאורבים מכל פינה. את הקושי המייסר ואת המלחמות הפנימיות שלא יודעות רוגע. הר-געש יש אצלו בפנים. ממש כך. נר חנוכה המאיר באור-יקרות צריך לרדת למטה-למטה. להצליח לקלוט את שפתו של הנער המתמודד והבודד בעולם של תוהו וחיפוש. להיות הכי 'בגובה העיניים'. אם נבטל את משובותיו ועיסוקיו הזולים - בזלזול לא נרויח מאומה חוץ מהעובדה שהוא יתרחק מאתנו עוד קילומטר. צריך בשביל הזה הרבה יישוב-הדעת לצד כמובן תפילות

8. להדליק. זה לא תמיד קל, אבל חשוב שנשתדל להאיר לבבות. גם ילדים שנחשבים ל'תיקים', הם ממש-ממש לא כאלו. הם לא חלק מ'תופעה'. הם אנשים. עם לב ונשמה. אם לפני שנשוחח עימם נעורר את האהבה הפנימית שלנו אליהם, נסתכל אליהם בלובן העיניים, נצליח להחזיר גם נשמות שכלואות בתוך מלתעות של פיתוי הדור. כשנשוחח איתם בל נגיע עם תחושת ניכור מוכרת, אלא עם לב גדול ונכונות להקשיב ללא גבול - בסבלנות אינסופית - למה שעובר עליהם, מתוך אמפתיה עמוקה. ולפני הכל הכל - בל נשכח להתפלל מעומקא דליבא תמיד

לע"נ אבי מורי ר' חיים ב"ר ישעיהו ז"ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com

חינוך לחיים

חנוכה

חג החנוכה, כידוע, הוא מלשון חינוך, ולכן מוצאים אנו שמנהג ישראל בחנוכה הוא להשקיע בדרכים שונות בשיתוף הילדים במצוות ושמחת החג. אחד המסרים המרכזיים בחינוך יכולים אנו ללמוד מנוסח "הנרות הללו" - "הנרות הללו קודש הם" - ילדינו היקרים שבהם טמון "נר ה' נשמת אדם" המאיר באור בהיר ויפהפה, קדושים הם. "ואין לנו רשות להשתמש בהם" - חלילה לנו להשתמש בילדינו לצרכינו האישיים, כאילו הם נועדו ח"ו אך ורק להיות מכונות המייצרות עבורנו נחת... ילדינו לא ניתנו לנו מאת ה' על מנת שאנו "נשתמש בהם", כדי שהאגו שלנו יוכל להרגיש יותר טוב עם עצמו. "אה, ראו אילו ילדים טובים יש לנו. אנחנו המשפחה הכי מוצלחת בבני ברק!..." הילדים ניתנו לנו כדי "לראותם בלבד", כדי שנוכל לראות אותם, לראות מה הם אמורים להיות, מה היכולות שלהם, לגלות את היופי והטוב שיש בכל ילד וילד בישראל. תפקידנו הוא לראות מי הם באמת, לראות את הקדושה העמוקה והטוב הנפלא שיש בכל אחד מילדינו, ללא יוצא מן הכלל. כי כשאני יכול לראות את האור הזה שבתוכם, בכך אני מעניק גם להם את היכולת לראות את זה בתוך עצמם. או-אז נהיה מסוגלים "להודות ולהלל לשמך הגדול", להרגיש באמת כי "אל הנער הזה התפללתי". כל נער באשר הוא יכול להוות מקור לשמחה ואושר עד אין קץ, וזאת על ידי שאנו מבחינים ומפנימים מי הם לאמיתתם של דברים. אמנם, התנאי הקודם לכך הוא שאשתחרר מכבלי הישות, הגאוה והיהרהר שלי. ואז כשאסתכל על הילד שלי לא אתמקד ברגשי אכזבה ותסכול, אלא ברגש ההודאה על כך שזכיתי ויש לי מרגלית יקרה כזו, ואני רוצה בכל רגע לבצע את השליחות שלי - לעזור למרגלית זו למצוא את ההתנוצצות הייחודית שבה.

מסופר על רבי אברהם המלאך - בנו יחידו של המגיד הגדול ממזריטש - שבהיותו ילד רך פנה לאביו בבכי רב וקובלנה בפיו. במהלך משחק המחבואים ששיחק עם חבריו, הילדים חיפשו אותו ולא מצאו אותו... אם כן, נענה המגיד בתמיהה, אתה המנצח במשחק, הלא כן? לא, השיב הבן ביבבה. לאחר זמן מה, משלא מצאו אותו, הם פשוט התייאשו ופנו לשחק במשחק אחר בלעדי, הם כבר אינם מחפשים אותי! שמע המגיד את דברי בנו והחל לבכות. נשא את ידיו אל על ואמר: אבינו שבשמים, הלא אתה הוא שהסתר את עצמך וגדולתך מפני כל, אבל ההסתרה היא כל כך מוצלחת עד שילדיך התייאשו מלחפש אחריך... מהמעשה המופלא אם נתבונן יש מסר שניתן להפיק ממנו בשייכות לחג החנוכה.

ידוע שאלת ה'בית יוסף' המפורסמת. "ואיכא למידק, למה קבעו שמנה ימים, דכיון דשמן שבפך היה בו כדי להדליק לילה אחת ונמצא שלא נעשה הנס אלא בשבעה לילות?" המאירי בפירושו מיישב את השאלה: "ולילה הראשון שלא היה שם נס השמן מברכין על הגאולה ועל הודאת מציאת הפך, ושאר הלילות על נס השמן". שמעתי פעם הוספה יפה לדברי המאירי, בדרך הדרוש: החגיגה ביום הראשון של חנוכה היא לא רק על הפלא השמימי של מציאת הפך, אלא גם על הנס האנושי - על עצם העובדה שבני ישראל תרו וחיפשו אחר שמן טהור. הלא כאשר נכנסו לבית המקדש לאחר הניצחון מצאו את המקום הקדוש חרב ומחולל, מלא פסלים ושברי כלים. במצב כה מדכא, מי מסוגל כלל לאזור כוחות ולהתחיל לחפש דווקא פך שמן טהור וחתום? אך הם אמרו לא לייאוש, הם בחרו לחפש ואכן מצאו.

זהו גם הסיפור של כולנו כיום הזה: לעתים רבות מדי אנו מוצאים את עצמנו במקום של חוסר שלימות. שברי כלים, כוחות מנופצים לרסיסים, ממלאים את חיינו. האכזבה אוכלת בנו והייאוש מכרסם בנפשנו. במצבים כאלה, הדבר הקל ביותר הוא להרים ידיים ולהניח למלאכת ה' להתבצע על ידי אחרים.

אנו תוהים: כיצד זה נמצא מעט טהרה וקדושה בתוך חיים מלאי מכאוב? מי יוכל להבחין ולמצוא מחט של אמת בתוך ערמת משאות שווא ומדוחים? נעלמה מאיתנו האמונה באושר, בביטחון, בידידות אמת, בקדושה ובכוחו האלוקי של כל אחד מאיתנו. תמורת זה מחלחלות ללב תחושות של ציניות, זלזול ואדישות.

אך על זה אנו חוגגים חנוכה. במשך שבעת ימי החנוכה, מהיום השני והלאה, אנו מציינים את הנס שעשה ה' לאבותינו בהראותו את חיבתו לעמו ישראל בכך שפך השמן לא התכלה. אך ביום הראשון, לעומת זאת, אנו חוגגים את הנס של האומץ והכוח של נפשות ישראל ללחום עבור פך אחד של שמן טהור! אנו חוגגים את הנס שחולל הקב"ה בכך שסייע לאבותינו - שהיו יגעים מהמלחמה ואחוזי חלחלה מחילול הקודש - להפסיל שרוולים ולתור במרץ אחר פך שמן טהור. זהו הנס הגדול - אנו מודים ומהללים על תעצומות העוז והגבורה שטמן ה' בנפשות ישראל לעמוד כנגד המועקות הפנימיות ולנצחן. לא לוותר על הפך הפנימי של טהרה וקדושה, שלא יוכל לקבל טומאה.

המגיד ממזריטש אמר, כי אחת הסכנות הגדולות ביותר בחיים היא כשאני מתייאש מלחפש. כולי נאטם ואני הופך להיות אדיש למצבי. האש כבר לא בוערת בי. וזה היה הנס הגדול של היום הראשון: הם הניחו את התשישות בצד, והאמינו שיש עוד פך אחד של שמן שכדאי להתייגע למצוא.

חנוכה מלמדנו כי לעולם אין לנו להתייאש. נכון, החיים מביא עמם אכזבות לא מעטות וניסיונות לא קלים, אבל לעולם לא נפסיק לחלום וללחום על עתיד טוב יותר. חנוכה מורה לנו לא להיכנע לשיתוק רגשי ונפשי, ולא לוותר על הפך היחיד ההוא שטהרתו ואצילותו לא נפגמו כלל.

לע"נ אבי מורי ר' חיים ב"ר ישעיהו ז"ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com

חינוך לחיים

חנוכה

על הקושיה המפורסמת מדוע מדליקים שמונה נרות חנוכה והלא השמן הספיק ליום אחד והנס היה אם כן שבעה ימים היה מתרץ הסבא מקלם הגאון רבי שמחה זיסל זצ"ל שבזמן שעשו זכר לנס רצו חכמינו ז"ל להורות לנו שגם הטבע הוא נס, כי כל יום שהשמן דולק זהו רק מהכח הנסי, והשמן הטבעי עצמו לא השפיע במאומה על השתלשלות הנס.

וכתב הרמב"ן סוף פרשת בא בזה הלשון "מן הנסים הגדולים המפורסמים אדם מודה בנסים הנסתרים שהם יסוד התורה כולה ואין לאדם חלק בתורת משה רבנו עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו שכולם נסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם בין ברבים בין ביחיד אלא אם יעשה המצוה יצליחנו שכרו ואם יעבור עליהם יכריתנו צונשו הכל בגזירת עליון כאשר הזכרתי כבר"

ימי החנוכה הם ימים המסוגלים לראות ולהבין את הנסים. ה"זמן הזה" שבחנוכה, מהותו החינוך. אין די שהנסים מתרחשים אלא שאנו למודים ומושפעים מהם. כשאב ובנו עומדים בתפילה כלפי האב זוהי מצות תפילה, אך כלפי הבן הקטן לא שייכת כעת מצות תפילה. עבור הבן משמשת תפילת אביו כאפשרות של חינוך. הוא רואה וקולט מסתכל ומבין בצורת התפילה של המבוגר, ומושפע ממנה בעומק נשמתו. כל פעולה של חינוך, בונה נדבך נוסף במבנה אישיותו של החניך. כך מתעצבת דמותו של הקטן, כך הוא גדל, משתנה ונבנה.

ההכנה הרוחנית של החשמונאים "בימים ההם" היתה שהם היו מסוגלים ומוכנים להתחנך מהנסים. כאשר מצד האדם יש את כלי הקליטה וההשפעה, הקב"ה מראה לו את נסיו ונפלאותיו. כשנמצאים במדרגה רוחנית שמוכנה להבין את משמעות הנסים, להתחנך מהם ולשנות מחמתם את צורת ההתנהגות, אז יש ענין ותועלת בגילוי הנס וזוכים לראותו בחוש.

הנה בחנוכה אנו קובעים הלל ושמחה על כך שפח שמן קטן דלק בדרך נס שמונה ימים. וידועים דברי חז"ל בשבת כב שגר המערבי היה דולק במקדש שנים רבות ולא כבה אף פעם. ובמשך מאות שנים של המשכן ובתי המקדש היה נס במנורה שהשמן שהספיק רק למשך הלילה, דלק מעת לעת תמיד, וא"כ צ"ב מהו הנס המיוחד במנורה ובשמן של חנוכה?

אמנם התשובה לזה, שבחנוכה היינו מסוגלים לקלוט את הנס להבין שהשי"ת מדבר אלינו ומשפיע עלינו שנוכל להתחנך ממעשיו. החינוך של חנוכה הוא שהקב"ה הוא בעל הכוחות כולם בבריאה, והוא בעל הבירה והוא עשה עושה ויעשה את כל המתרחש בעולם, בין בטבע ובין בנס, בין בגלוי ובין בנסתר ו"אין עוד מלבדו".

ימי החנוכה נועדו לעורר בנו את הכלים לקלוט את נסי הקב"ה. להתחנך לראות את הנפלאות והתשועות, ולהבין שהשי"ת מנהל את עולמו בחסד וברחמים בכל עת ושעה. ובפרט צריכה להיות גודל ההכרה בהנהגת הישועה של השי"ת שגם בעת צרה ומצוקה נוכל לראות שמתוך הצרה מצמיח הקב"ה את נס הישועה. בבחינה של "כי אשב בחושך ה' אור לי". נרות החנוכה מיועדים להאיר לעין המתבונן שמתוך הצרה ממציא הקב"ה פדות ורווחה.

הניסים מתרחשים סביבנו, אך אין לנו תמיד את הכלים לקלוט ולהבין את גודל חסדי השי"ת עמנו, בכל ימי חיינו. לשם כך נקבעו שמונת ימי החנוכה "להודות ולהלל", לפתח את יכולת ההבנה. להתחנך מהנסים ולהיות מושפעים מהעולם הנפלא בו אנו חיים. וממאורעות היום יום "שכולם נסים ואין בהם טבע ומנהגו של עולם" בדיני ברכות הנהנין מחולקות, לחם ברכתו המיוחדת "המוציא" ולאחריו נתחייבנו מן התורה בברכת המזון. על העץ ועל האדמה ישנן ברכות נוספות במטבע שטבעו לנו בהם חז"ל. אבל ישנה הלכה של ברכה כוללת ומיוחדת: הרואה אילנות יפים, נוף מיוחד וכדומה מברך "ברוך שזכנו לו בעולמו".

משמעות נוסח הברכה היא שאנו מודים להשי"ת שיש ככה בעולמו. וה"ככה" הוא העולם היפה שברא לנו הקב"ה. אין מברכים כך על חכם גדול, ולא על גיבור גדול, הברכה נתקנה על מראה יפה. הכח והתכונה המבטאים יותר מכל את מציאות הבורא בתוך הבריאה, ש"ככה בעולמו", הוא היופי. "הנך יפה דודי". וכשרואים דברים יפים בעולם אפשר להתבונן ולראות את גודל יופיו של הבורא, שכן הוא בעולמו.

נתאר לעצמנו שהעולם היה נברא בשני צבעים בלבד, שחור ולבן, כיצד החיים היו נראים? והנה גדל חסדו עלינו והרבה צבעים וגוונים בעולם. "בחן בחסד וברחמים" - עוד קודם שמודים על החסד, אנו מודים על ה"חן". עלינו להתבונן ולראות את הטוב והיפה שבבריאה. את החכמה בה יצר השי"ת את גוף האדם. את חלוקת האיברים ותועלת תנועתם. בעין פקוחה נוכל לקלוט את חסדי השי"ת ורוב נפלאותיו בעולם, ולהתחנך להלל והודיה בכל יום.

לע"נ אבי מורי ר' חיים ב"ר ישעיהו ז"ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com

הרב פינקוס זצ"ל

חינוך לחיים

חנוכה

א. ואין לנו רשות להשתמש בהם - נר איש וביתו. לכל בית יש ישנה תעודת זהות משפחתית המעצימה את זהות בני המשפחה. לכל משפחה יש קודים ייחודיים וכגון: "לנו זה לא מתאים...". "אצלנו לא רואים...". "גאוות יחידה" זהו ערך חשוב מאין כמוהו כדי לשמור על הבית מפני פגעי הרחוב כי רבו. הילד מבין שהרתיעה לא מגיעה מתוך כבלים של 'אסור'; אלא מתוך רוממות שכזו.

ב. הנרות הללו קודש - ואין לנו רשות להשתמש. לפעמים אנחנו טועים כשאנחנו חושבים שהילד הוא אובייקט בחלון הראווה המשפחתי. הוא יילך לישיבת המותג שאנחנו אוהבים. יינשא בעתיד למשפחה שאנחנו מעוניינים, כזו שמתאימה לנו. לא תמיד זה כך. לעיתים הילד החמישי - למשל - שונה באופיו וסגנונו מסגנון הישיבה בה למדנו, או שיש לו אופי שקט לצורך העניין והוא לא מתאים לישיבה רועשת והמונית בה הוא "יבלע". לעיתים אנחנו צריכים להתגבר ולהבין כי חרף הקושי המובן, אולי בעזרת מחנכיו, אנחנו צריכים ללמוד על הילד במבט אובייקטיבי לחלוטין ולמצוא את ההתאמה המדויקת שלו לעבודת ה', סגנון הלימוד, הישיבה וכן הלאה. "חנוך.. על פי דרכו".

ג. נס 'פך השמן'. דורנו, דור הנרות, מצריך בעיקר חיוביות. להחמיא אישיותית, ללא הפסקה. לפזר מחמאות לכל עבר! (זמן של יום הולדת או סתם שולחן שבת יכולים להוות למשל, הזדמנות מצוינת לבקש מכל הנוכחים לספר על מעלות אחד הנוכחים). כנגד כל ביקורת - גם אם נדרשת, וכשזה לא נעשה בצורה אישית והכתמת הזהות של הילד כמובן שיש לתת שבעה מחמאות. אגב, בגיל ההתבגרות ביקורת לרוב היא הרסנית והשתיקה מועילה יותר. אם נעשה כך, נראה כי הילד יאיר הרבה יותר משמונה ימים. עובדה היא: ביקורת מועילה לטווח מסוים, אולם מחמאה אישיותית (נוסח: "אני רואה איך אתה מחובר ללימוד ולומד בשקידה", כזו שיוצרת לו תדמית חיובית בעיני עצמו) מעצימה הילד לזמן ארוך הרבה יותר. הוא מרגיש מחובר.

ד. שתהא שלהבת עולה מאליה. - עם יד על הלב, בסופו של יום המטרה שלנו שהילד לא ישחק איתנו 'שוטרים וגנבים' אלא יהיה מחובר בנשמתו ובעתיד לתפילה, ללימוד התורה, ליראת השם ולשמירת ההלכה. שתהיה לו כימיה פנימית עם המצוות. אם נתחבר אנחנו אליהם, ואולי גם נספר לילד, על האהבה היוקדת שלנו לתורה ולמצוות ה' יתברך, הרי שהילד יפנים זאת וילמד גם כשאיש לא רואה אותו (כימי גיל ההתבגרות, 'בין הזמנים' וכדומה) כי הילד עצמו קנה מתיקות ואהבת התורה, ורגליו אפוא מוליכות אותו לבית-המדרש, אליו השתוקק. "שלהבת עולה מאליה", בלשון הרש"ר הירש.

ה. מעלין בקודש ואין מורידין. אחד מסודות-ההצלה של נוער, בפרט מתמודד, היא נקודת ה'אזמרה' שהעיר הרה"ק רבי נחמן מברסלב זי"ע. היינו, להתאמץ כדי למצוא נקודה טובה וחיובית אצל הנער ולהאיר אותה באור-יקרות. לעיתים זה קצת מורכב, אבל אם נחטט מבין ההריסות תמיד נמצא מרגליות מוטמנות. עובדה הייתה בילד שלצערנו פרק עול ולא הניח תפילין רח"ל, ומילה טובה על כישורי האנגלית שלו - כן כן - הצליחו להחזיר אותו למוטב. אם נותנים בילד אמון ובעיקר תחושה שהוא 'מוצלח', הוא מאליו כבר יתחבר אלינו ולכל הערכים שכה חשובים לנו.

ו. גרסא דינקותא - רגשית. - בין סוגיות חנוכה במסכת שבת חבוי אחד היסודות המשמעותיים בעולם החינוך. אם ילד זכה שהוריו ומחנכיו עודדו ורוממו אותו כל העת והקנו לו תחושת ביטחון עצמי של "מוצלח" או "כשרוני", תדמית זו תלווה אותו עוד שנים ארוכות. כך למעשה הוא מגדיר עצמו; זו התווית האישית שלו מבחינתו. בימי הילדות הנימוחים והטריים אותם כבר הגדיר המשגיח הרב וולבה זצ"ל כ"ימי הזריעה לאישיות" - הילד מגדיר את התווית האישית שלו.

ז. למטה מעשרה טפחים. - כשמדברים עם נער שובב, צריך לחוש את פעימות ליבו. את משובות הנעורים שלא מרפים, את ניסיונות השעה שאורבים מכל פינה. את הקושי המייסר ואת המלחמות הפנימיות שלא יודעות רוגע. הר געש יש אצלו בפנים. ממש כך. נר חנוכה המאיר באור יקרות צריך לרדת למטה למטה. להצליח לקלוט את שפתו של הנער המתמודד והבודד בעולם של תווה וחיפוש. להיות הכי 'בגובה העיניים'. אם נבטל את משובותיו ועיסוקיו הזולים, בזלזול לא נרויח מאומה חוץ מהעובדה שהוא יתרחק מאתנו עוד קילומטר. צריך בשביל הזה הרבה יישוב הדעת לצד כמובן תפילות.

ח. להאיר לבבות. - גם ילדים שנחשבים ל'תיקים', הם ממש ממש לא כאלו. הם לא חלק מ'תופעה'. הם אנשים. עם לב ונשמה. אם לפני שנשוחח עימם נעזר את האהבה הפנימית שלנו אליהם, נסתכל אליהם בלובן העיניים, נצליח להחזיר גם נשמות שכלואות בתוך מלתעות של פיתוי הדור. כשנשוחח איתם בל נגיע עם תחושת ניכור מוכרת, אלא עם לב גדול ונכונות להקשיב ללא גבול, בסבלנות אינסופית למה שעובר עליהם, מתוך אמפתיה עמוקה. ולפני ה כ ל - בל נשכח להתפלל מעומקא דליבא תמיד.

לע"נ אבי מורי ר' חיים ב"ר ישעיהו ז"ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com

חינוך לחיים

חנוכה

"לשנה אחרת קבעום ועשאום ימים טובים"

מדוע לא תקנו את ההלל והודאה כבר לאותה שנה? מדוע המתינו לשנה אחרת?

ידוע שאי אפשר היה לקבוע תיכף ומיד באותה שנה שהימים הללו ראויים אכן להיקבע כימי הלל מפני שהיה צריך להמתין ולראות איך הנס ישפיע על כלל ישראל ומהו הרושם שהניצחון על מלכות יון ישאיר עליהם כי אם ח"ו זה היה גורם ל"כוחי ועוצם ידי" היו מפקיעים את הימים הללו מהיותם ימים המיוחדים להלל והודאה... מבחן התוצאה העגום היה שולל מהימים הללו את תוכנם הפנימי, על כן היה צריך להתאזר בסבלנות במשך שנה תמימה כדי לראות ולהיווכח איך הנס והניצחון ישפיעו על הליכות עולמם של הכלל ישראל. ורק אחרי שנה שהוברר שהתחזקו באמונה והתקרבו אל בוראם הוכח שזמן זה ראוי להיות חג ומועד.

מסקנה – תוצאות אמת אינם ניכרים על פני השטח תיכף ומיד!! יש צורך להתאזר בסבלנות ולבחון את התוצאה בטווח של זמן יותר משמעותי – על כן "לשנה אחרת קבעום"

זה בעצם הויכוח בין עשוי ליעקב בפר' וישלח. עשוי אומר ליעקב "נסעה ונלכה ואלכה לנגדך" דהינו שיעקב ימהר הילוכו להתאימה לעשוי, ע"מ שימהר את צעירי הצאן והילדים הרכים ללכת במרוצה יותר מכפי כוחם, כי רוצה תוצאות מידיות, כאן ועכשיו!! אין סבלנות!! ויעקב עמד כנגדו בכל העוז וענה באריכות "אדוני יודע כי הילדים רכים... ודפקום יום אחד ומתו כל הצאן... ואני אתנהלה לאישי לרגל הילדים" שלמען הילדים צריך להתנהל לפי כוחם בסבלנות ואיטיות.

חנוכה מלשון חינוך ואכן זה בא ללמדנו שבמלאכת החינוך צריכים להתאזר בסבלנות!!! הרושם של החינוך נקלט אומנם מיד אבל הרבה פעמים לוקח זמן רב עד שרואים את התוצאות בשטח בבחינת "לשנה אחרת..." אל יפול לב המחנך- ההורה כאשר נדמה לו שחינוכו היה לשווא. אין זה נכון!!! לכל חינוך יש את ההשפעה שלו, ויש את הזמן אשר בו הוא נהיה ניכר. סבלנות!!! שתלמיד טען שאינו מצליח בלימודו השיב לו הסטייפלר: תלמידים צעירים טועים הרבה בדמיונם, בחושבם שאינם מצליחים ואינם עולים כי ההצלחה לעליה אמיתית אינה ניכרת לעין התלמיד, כל דף גמרא שלומד ומבין היא הצלחה!! כל תוספות שהבין היא הצלחה!! וכך לאט לאט גודל לגדול הדור... אותו דבר לגבי המלמד – הצלחה עם כל תלמיד אינה ניכרת על פי רוב מיד, ולא לאחר שבוע, ולא לאחר חודש, יש לפעמים שאין ההצלחה ניכרת עד עבור שנים מרובות. וזה מונח ביסוד התקנה חנוכה - חינוך שרק במרחק של שנה תמימה אפשר היה להתרשם שאכן יצאו כלל ישראל נשכרים מן נס הניצחון שהביא לחיזוק באמונה.

חובת קיום המצות, דאורייתא ודרבנן, מתחילות 'בכל תוקף': נער בר-מצוה מחויב מיד בליל י"ג שנים בכל ה'תרי"ג', בדיוק כמו איש שיבה. ביום א' דסוכות נוטלים 'סט' שלם של ד' מינים – ואין מי שביום הראשון יקח לולב בלבד, בשני גם אתרוג, ובהדרגה יוסיף בדי הדס וערבה. מתחילים מיד בשלימות. יוצא-מן-הכלל: מצוות נר חנוכה. המנהג רווח בבית הלל 'בליל ראשון מדליק אחד, ומכאן ואילך מוסיף והולך'. וזאת כי חנוכה מסמלת 'חינוך'! ללמדנו בא, שבחינוך מתחילים במועט, ובהדרגה איטית צעד אחר צעד, ורק כך תהא שלהבת הנשמה עולה מאליה.

כידוע הגמ' בבא בתרא ח: אומרת שהפס' בדניאל "ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד" מתייחס למלמדי תינוקות והרבה פירושים לכך. לדברינו אפשר להסביר שבכוכבים יש מושג של "שנות דור" דהינו שאור המפציע מכוכב אינו מאיר תיכף ומיד על פני כדור הארץ אלא שהמרחק גורם לאור להתעכב מלהיראות בדרכו אל כדור הארץ – זהו מרחק "שנות דור". ה"אור" של הכוכב בוודאי שכבר יצא אלא שלוקח זמן עד שרואים אותו על פני כדור הארץ. כמו כן צריך המחנך לדעת, שאין שום "אור" בחינוך שאינו משפיע או שאינו עושה רושם, אבל לפעמים לוקח זמן רב עד אשר רישומו ניכר. אין שום מעשה חינוך שחוזר ריקם!!! רק כמו בכוכבים, לוקח זמן עד אשר רישומו של החינוך מאיר ובא!!

"סבלנות" – היא המידה הנדרשת מן המחנך – ההורה - התלמיד כדי שלא יפול ברוחו, ובסופו של דבר עוד יהיה שבע נחת מכל עמלו.

ידוע כשהציע הרב כהנמן לר' יחזקאל לוונשטיין זצ"ל את תפקיד המשגיח שאלו: תוך כמה זמן לדעתך יהיה ניכר על פני הישיבה הרושם שלך? הרהר המשגיח וענה: "תוך עשר שנים..." ונהנה הרב כהנמן מתשובתו...

ימי החנוכה, יו"ט שבוקע ומבליח באורו מתוך החשכה, נתונים בין שתי פרשיות: וישב ומקץ. שתי פרשות הללו מסתיימים ברגע רע! 'נעצרים' כביכול בעומק האפלה! פר' וישב מסתיימת ביאוש, 'וַיֵּשְׁבֵהוּ כָּל־הוּא' יוסף שכוח במאסר. גם פר' מקץ חותמת בנקודת שפל, האחים מושבים עם בנימין 'הגבב', מושפלים וכנועים... אך מתוך שיא החושך בקע אור! כך סידר הקב"ה בעולמו. ונשים לב: לא תמיד רואים מיד את ניצוץ הישועה, לומדים להמתין 'שבוע שלם' עד למהפך...

וזה דבר שחסר בימינו – הקידמה שהביאה לעולם את המיקרוגל ודומיו גרמה לזריית אבק על המושג סבלנות, הכל צריך להיות בשיא המהירות, כאן ועכשיו, ואם לא האדם נהיה קצר רוח... וכמובן שזה משפיע על מלאכת החינוך. כי גם רוצים לראות תוצאות כאן ועכשיו... אך אנו צריכים לזכור שחינוך הוא "תהליך" וזה דבר שמתרחש באיטיות ולאורך זמן. ונזכור תמיד!!

יסוד החינוך – להתאזר בסבלנות

"לשנה אחרת קבעום ועשאום"

'מוסיף והולך'

לע"נ אבי מורי ר' חיים ב"ר ישעיהו ז"ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com

חינוך לחיים

חנוכה

"לשנה אחרת קבעום ועשאום ימים טובים"

מדוע לא תקנו את ההלל והודאה כבר לאותה שנה? מדוע המתינו לשנה אחרת?

ידוע שאי אפשר היה לקבוע תיקף ומיד באותה שנה שהימים הללו ראויים אכן להיקבע כימי הלל מפני שהיה צריך להמתין ולראות איך הנס ישפיע על כלל ישראל ומהו הרושם שהניצחון על מלכות יון ישאיר עליהם כי אם ח"ו זה היה גורם ל"כוחי ועוצם ידי" היו מפקיעים את הימים הללו מהיותם ימים המיוחדים להלל והודאה... מבחן התוצאה העגום היה שולל מהימים הללו את תוכנם הפנימי, על כן היה צריך להתאזר בסבלנות במשך שנה תמימה כדי לראות ולהיווכח איך הבס והניצחון ישפיעו על הליכות עולמם של הכלל ישראל. ורק אחרי שנה שהוברר שהתחזקו באמונה והתקרבו אל בוראם הוכח שזמן זה ראוי להיות חג ומועד. מסקנה – תוצאות אמת אינם ניכרים על פני השטח תיכף ומיד!! יש צורך להתאזר בסבלנות ולבחון את התוצאה בטווח של זמן יותר משמעותי – על כן "לשנה אחרת קבעום"

חנוכה מלשון חינוך ואכן זה בא ללמדנו שבמלאכת החינוך צריכים להתאזר בסבלנות!!! הרושם של החינוך נקלט אומנם מיד אבל הרבה פעמים לוקח זמן רב עד שרואים את התוצאות בשטח בבחינת "לשנה אחרת..." אל יפול לב המחנך כאשר נדמה לו שחינוכו היה לשווא. אין זה נכון!!! לכל חינוך יש את ההשפעה שלו, ויש את הזמן אשר בו הוא נהיה ניכר. סבלנות!!!!

שתלמיד טען שאינו מצליח בלימודו השיב לו הסטייפלר: תלמידים צעירים טועים הרבה בדמיונם, בחושבם שאינם מצליחים ואינם עולים כי ההצלחה לעליה אמיתית אינה ניכרת לעין התלמיד, כל דף גמרא שלומד ומבין היא הצלחה!! כל תוספות שהבין היא הצלחה!! וכך לאט לאט גודל לגדול הדור. אותו דבר לגבי המלמד – הצלחה עם כל תלמיד אינה ניכרת על פי רוב מיד, ולא לאחר שבוע, ולא לאחר חודש, יש לפעמים שאין ההצלחה ניכרת עד עבור שנים מרובות.

וזה מונח ביסוד התקנה חנוכה - חינוך שרק במרחק של שנה תמימה אפשר היה להתרשם שאכן יצאו כלל ישראל נשכרים מן נס הניצחון שהביא לחיזוק באמונה.

כידוע הגמ' בבא בתרא ח: אומרת שהפס' בדניאל 'ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד' מתייחס למלמדי תינוקות והרבה פירושים לכך. לדברינו אפשר להסביר שבכוכבים יש מושג של "שנות דור" דהינו שאור המפציע מכוכב אינו מאיר תיכף ומיד על פני כדור הארץ אלא שהמרחק גורם לאור להתעכב מלהיראות בדרכו אל כדור הארץ – זהו מרחק "שנות דור". ה"אור" של הכוכב בודאי שכבר יצא אלא שלוקח זמן עד שרואים אותו על פני כדור הארץ. כמו כן צריך המחנך לדעת, שאין שום "אור" בחינוך שאינו משפיע או שאינו עושה רושם, אבל לפעמים לוקח זמן רב עד אשר רישומו ניכר. אין שום מעשה חינוך שחוזר ריקם!!! רק כמו בכוכבים, לוקח זמן עד אשר רישומו של החינוך מאיר ובא!!

"סבלנות" – היא המידה הנדרשת מן המחנך כדי שלא יפול ברוחו, ובסופו של דבר עוד יהיה שבע נחת מכל עמלו.

ידוע כשהציע הרב כהנמן לר' יחזקאל לוונשטיין זצ"ל את תפקיד המשגיח שאלו: תוך כמה זמן לדעתך יהיה ניכר על פני הישיבה הרושם שלך? הרבה המשגיח וענה: "תוך עשר שנים"... ונהנה הרב כהנמן מתשובתו...

וזה דבר שחסר בימינו – הקידמה שהביאה לעולם את המיקרוגל ודומיו גרמה לזריית אבק על המושג סבלנות, הכל צריך להיות בשיא המהירות, כאן ועכשיו, ואם לא האדם נהיה קצר רוח... וכמובן שזה משפיע על מלאכת החינוך. כי גם רוצים לראות תוצאות כאן ועכשיו.. אך אנו צריכים לזכור שחינוך הוא "תהליך" וזה דבר שמתרחש באיטיות.

יסוד החינוך – להתאזר בסבלנות

"לשנה אחרת קבעום ועשאום"

לע"נ אבי מורי ר' חיים ב"ר ישעיהו ז"ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com

חינוך לחיים

חנוכה

חנוכה כידוע הוא חג החינוך – חנוכה מלשון חינוך. הוא החל עם חינוך בית המקדש החדש, העלאתו מטומאת יוון אל הטהרה ובמקביל חינוך האדם אל טהרה זו.

מזלו של החודש הוא קשת (בפתח, קמץ) הכוונה לא לקשת בענן שמופיעה כאשר יש שילוב של גשם ושמש זורחת אלא הקשת – האיש שיורה את החץ. מה הרעיון של החיצים והקשת? בעבר הקשת היה כלי מלחמה – החץ היה יכול להיות "טבעי", יכול היה להיות משוח ברע, או מודלק באש כדי להבעיר את המקום שבו יפגע... עד כאן אפשר היה להבין את המשמעות בצורה שלילית, אך הבה נתרכז במאפיין של החץ.

ראשית, לבעל החץ יש שליטה על המטרה מרחוק. הוא לא צריך להיות קרוב לנשוא המטרה עם חרב ולסכן עצמו.

שנית, החץ ממוקד למטרה מסוימת ומדויקת

שלישית, משלח החץ לא מבזבז חיצים לכל עבר אלא למטרה

התוצאה – שברגע שנשלח החץ אין למשלח כל שליטה עליו ואין דרך חזרה.

נעים זמירות ישראל התבטא על כך וכתב "כחיצים ביד גיבור כן בני הנעורים" מדוע ממשיך את בני הנעורים לחצים ביד גיבור?

ההסבר- כשגיבור רוצה לקלוע במטרה, לפני מתיחת הקשת ויריית החץ, עליו להסתכל ולכוון היטב את החץ למטרה, ורק אז יהיה סיכוי שיקלע במטרה, אך לא יעלה על הדעת שהגיבור יירה את החץ ורק אחר כך יכוון את החץ למטרה כי אחרי שיצא החץ מתחת ידו אין לו כל שליטה.

כך כל עוד הילד תחת חסותם ושליטתם של ההורים, יש סיכוי ואפשרות לכוון אותו ולעצב את אישיותו, אבל כשכבר יצא מרשותם, אין כל סיכוי לחנך אותו כפי חפצם, שכן הוא ברשותו עצמו.

אנשים חושבים שאם צאצאיהם הגיעו לגיל ההתבגרות אפשר לתת להם יד חופשית בכל נושא, ולא כך הוא הדבר. מרגע לידתו, התינוק צריך להיות מכוון ע"י הוריו לתכלית ולמטרה שלשמה הוא בא לעולם. בגבולות ברורים ובאהבה צריכים ההורים לגדלו ולחנכו לפי השקפת תורת ישראל וא"א לתת לילד לגדול בהפקרות!!

כך גם בימי הנערות אם "שולחים" נער לחיים ללא חינוך והדרכה נאותים – הרי שאנו עלולים לפספס ולהפסיד את עתידו ולעתים אף את חייו ח"ו מבלי יכולת "להחזיר את הגלגל אחורה". אולם אם מגדלים ומחנכים את הנער מיום לידתו וגם בימי הנעורים אל התכלית היעודה ונותנים לו את הכלים הרצויים, הרי שהסיכוי שהפגיעה תהיה ב"מרכז המטרה – העיגול הקטן" שואפת ל – 100%.

הסבר נוסף בשם ר' צבי פסח פרנק זצ"ל – גיבור הרוצה לקלוע למטרה, הסיכוי גדול יותר כשהוא מצמצם את המרחק. ככל שמתקרב והטווח למטרה קצר, יש יותר סיכוי לקליעה. לא כן כשמתרחק מהמטרה הרי ככל שיתרחק, כן הסיכוי יהיה רחוק יותר.

כן ממשיך דוד המלך ביחס לחינוך, אם ההורים תופסים מרחק ולא מתקרבים ומתחברים לילד, אינם מרעיפים עליו חום ואהבה, ורק נותנים הוראות מרחוק ומסתכלים עליהם מלמעלה, הסיכוי יהיה קטן וכושל. אין ספק שחינוך צורך זמן ומאמץ. הרבה דרישה וחקירה, הרבה סובלנות וכגודל הציפיה כן גודל ההשקעה, ואכן "הזורעים בדמעה ברינה יקצורו"

לע"נ אבי מורי ר' חיים ב"ר ישעיהו ז"ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com

חינוך לחיים

חנוכה

ידוע בספרים המנהג לסובב סביבון בחנוכה, והלקח הנלמד מהסביבון הוא, כי הרי ידוע שכל שמסובבים את הסביבון חזק יותר – כך ימשיך להסתובב זמן רב יותר. וכן להיפך. אם נפעיל פחות כח ונסובבו חלש יותר, משך זמן הסיבובים יקטן ויפסק לאחר מס' שניות.

יש בכך רמז נפלא לאדם בעבודת ה' שלו. צריך הוא לדעת שכל שירבה בצעירותו ובנערותו בלימוד התורה ובעבודה על המידות – כך גם ההשפעה של המידות הטובות תהינה למשך זמן רב יותר בחיים חיותו. אך אם לא יעבוד על עצמו כאשר הוא עול לימים בבחינת מה שאמר שלמה המלך ע"ה "זכור את בוראך בימי בחרותיך..." – הוא לא יחזיק מעמד רב זמן בעבודת ה' שלו.

ר' אהרן קוטלר מסביר כי עיקר הקושי בעבודה הרוחנית הוא בזמן הנעורים שאז האדם בכל כוחו. שהחינוך באותם שנים משול הוא כקליפת האגוז, שמתחילת גידולו עדיין היא ירוקה ונוח להסירה ולאחר מכן היא מתקשה. כך בשנות הנעורים נטייתו ומידותיו של האדם רכים הם וניתן ליישרם, ותפקיד האדם בשנים אלו הוא לכוונם ולהעמידם על תיקונם, ואח"כ כאשר הם כבר קבועים והוא מורגל בהם, עיקר העבודה היא לכבוש את יצרו הרע. וההולך בימי הנעורים בדרך התורה וביראת ה', הרי שלאחר מכן בשנות העמידה אין לו קושי בכבישת היצר, שכבר מידותיו הורגלו בכך, וממילא הרינה והשמחה היא מנת חלקו.

וזוהו בדיוק עניין הסביבון, שכל שמסובבים אותו מלכתחילה חזק יותר – הוא יסתובב מהר יותר ולזמן רב יותר, ונראה שגם בעבודת ה' כך הם הדברים – שכל שיתחזק אדם יותר בהנהגותיו ודעותיו וכן יהיה לן כוחות לעמוד במלחמה מול היצה"ר, ואם ח"ו לא יתאמץ ויתגבר לחזק דעותיו והשקפותיו, יהיה חלש, וכל נסיון שיבוא לו לא יוכל לעמוד בו, ויפול.

כך גם בחינוך הילדים, כל זמן שילדיו קטנים יש להרגילם בענייני קדושה והנהגות ישרות וטובות, כך שיגדלו עימם ויורישו אותם גם לבניהם אחריהם, כי באמת זהו הזמן לעמוד על חינוכם וטבעם וליישר את דרכם.

יש עוד כמה תובנות חינוכיות שאפשר ללמוד מהסביבון...

*מסובבים את הסביבון ו... משחררים אותו... - הסביבון מסתובב מהכוח שלנו אבל הוא מסתובב לבד...

*מה קורה כשהוא נופל? אנחנו מסובבים שוב ושוב, למרות שהוא נופל! אנחנו לא מתייאשים מהסביבון, אנחנו מבינים את הסביבון כשהוא נופל. אנחנו לא "מאשימים" את הסביבון...
*ברור לנו שסיבוב אחד לא מספיק, ואם אנחנו רוצים שהוא יסתובב עוד - אנחנו צריכים לסובב אותו עוד ועוד...

*כשמסובבים את הסביבון, דואגים שהוא יהיה על משטח מתאים כדי שישתובב כמה שיותר. אף אחד לא מסובב סביבון במקום שלא מתאים, כי הוא יודע מראש שאין שום סיכוי שהסביבון יסתובב שם - וזה לא משנה כמה חזק האדם יסובב... הנמשל - ברור מאליו...

ואמרו בגמ' שבת כ"ג "הרגיל בנר - יהיו לו בנים תלמידי חכמים" ונלמד מהפס' "כי נר מצווה ותורה אור" - וההסבר בזה כי ימי החנוכה מסוגלים לפרוץ דרך חדשה בכל מה שקשור לחינוך, הן חינוך הבית והן חינוך הילדים, וע"כ מי שרגיל בנר דהיינו שנזהר לקיים את ההדלקה של הנרות בהידור רב - יזכה שבניו יאירו את עם ישראל בתורה.

לע"נ אבי מורי ר' חיים ב"ר ישעיהו ז"ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com

חינוך לחיים

חנוכה

דגש חזק מושם ביהדות על "גירסא דינקותא", ועל כן כבר בגיל הרך מצווים ההורים ללמד את בינהם תורה כפי שנא' "ולמדתם אותם את בינכם לדבר בם" והסביר רש"י "כשהתינוק מתחיל לדבר אביו מסיח עימו בלשון הקודש ומלמדו תורה"

וכך מסופר על רבי יהושע – "אשרי יולדתו" כי אמו הוליכתו לבית המדרש שיקלטו אוזניו דברי תורה. וכך מסופר בסוכה על שמאי הזקן שסייך על גבי המיטה בשביל הקטן.

את הסוד הזה מתי מתחיל גיל החינוך, מגלה לנו ישעיהו הנביא "הבאים ישרש יעקב יציץ ופרח ישראל". הכוונה לפי מה שפרשו המפרשים את הפסוק "מראשית עריסותיכם תתנו לה' תרומה לדורותיכם" – בעוד בתינוק מוטל בעריסה, כבר מאז חלה על ההורים חובת חינוכו. "תתנו לה' תרומה" – תקדישו את ילדיכם קודש לה', ואז תזכו "לדורותיכם" – להעמיד דורות ישרים ומבורכים.

הוא שאמר הנביא ישעיה "הבאים" – מיד כשהקטנים באים לעולם, "ישרש יעקב" – צריך להשריש על תלמי ליבם הרך, שהמה בני יעקב, חלק בלתי נפרד מהעם הנבחר. לנחותם הדרך ילכו בה, ולהורותם חוקי האלוקים ותורתו. אז יש לקוות ולצפות, שהתוצאה מחינוך יעיל כזה, תהיה "יציץ ופרח ישראל" – שיציצו ויפרחו ויגיעו למדרגה גבוהה ונישאה, הרמוזה בתיבת "ישראל".

חנוכה – לשון חינוך

דברי ישעיה הנביא האלו, יבהירו לנו את השאלה הידועה מה הקשר בין 2 המימרות בשם ר' תנחום במסכת שבת "נר של חנוכה שהניחה למעלה פסולה.. ל- "והבור ריק אין בו מים... מים אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו"? המהרש"א תירץ כי השם חנוכה הוא מלשון חינוך המזבח רומז על "נר מצווה ותורה אור" ובכן, רב נתן בר מניומי בשם ר' תנחום מניח כאן יסוד עצום. אם רוצה האדם לחנך את בניו ל"תורה", מה יעשה ויצליח? יבסס את חינוכו על דברי נבואתו של ישעיה הנביא "הבאים ישרש יעקב יציץ ופרח ישראל". ראשית חינוך הבנים תהיה, בעודם צעירים לימי. בטרם כרסמו במוחם. דעות ושיטות המנוגדים לדרכה של תורה ויהדות צרופה. והיינו: נר של חנוכה שהניחה למעלה מ-20 אמה פסולה – חינוך שהמתינו ההורים, עד שמלאו לצאצאיהם 20 שנה, כאשר הם כבר התבגרו וגדלו – חינוך כזה הוא פסול מיסודו ואין לו כל השפעה על הילד!!

מה הסיבה?

על זה באה הדרשה השניה של רב נתן בר מניומי בשם ר' תנחום "והבור ריק אין בו מים" – מוח ולב ריקים מתורה המשולים למים, "נחשים ועקרבים יש בו" – התוצאה היא שנכנסים במוחם וליבם של הצעירים דעות והשקפות המנוגדים לתורה, המכלול כל נשמה טהורה, אז כבר אחרו ההורים והחמיצו את ההזדמנות לחנך דורות ישרים ומבורכים.

זהו "חינוך" בנוסח ישעיה הנביא... "הבאים ישרש יעקב" – השרישו בלב קטני-קטנים, אלו שבאו לעולם, שהמה בני יעקב בחירו, ויקוים בכם "יציץ ופרח ישראל"...

חידוש נפלא שמצתי על גזרת היוונים על ישראל "כתבו לכם על קרן השור אין לנו חלק באלוקי ישראל" מדוע דווקא על קרן השור??? בגמ' בשבת דף לו כתבו התוס' שבשעת הדחק השתמשו בשור כדי להגמיע בו חלב לתינוק דהיינו שקרן השור שמשא כבקבוק לתינוק. וזה מתחבר לדברנו היכן רצו היוונים לחקוק שאין לנו חלק באלוקי ישראל? על בקבוקי התינוקות!!!! על קרן השור המטפטף להם חלב. האביזר שרואה הפעוט יום יום. בכך רצו היוונים להחדיר בילדים הפעוטים ובלבבות הרכים את שיטותיהם והשקפותיהם הפסולות. טפטוף חלב ביחד עם טפטוף הרס... לתוך עריסת התינוק ניסו לחדור, לתוך הנשמות הרכות... וכך זה יחדור בעצמותיהם...

גרסא דינקותא...

לע"נ אבי מורי ר' חיים ב"ר ישעיהו ז"ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com

חינוך לחיים

חנוכה

הרש"ר הירש אומר שגם מתוך ההלכות השונות – שעיצבו את צורת הנר ואת אופן הדלקתו, עולה שלהבת החינוך, והיא מאירה כאמור, באורו של חג זה.

"נר איש וביתו" – האיש מוריש לביתו את ירושת אבותיו, והידור המצווה הוא "נר לכל אחד ואחד". דבר זה מוכיח על ההישג של ההורשה: הנר הנדלק ביד הבנים הוא תוצאה של הנר שהדליק האב. הדוגמה של האב, המביא את בניו הקטנים והגדולים אל האור, מקדישה את נשמותיהם להיות שומרי הנר שלא יכבה בתקופה שלילה וחושך מוסרי שוררים סביב.

הנה למדנו "ת"ר נר איש וביתו, ומהדרין – נר לכל אחד ואחד" ההוראה "היבשה" מלמדת אותנו את חובת ההדלקה. היא מציינת שהדלקתו של ראש המשפחה פוטרת מחובת הדלקה את שאר בני הבית, את האישה והבנים. אולם, מוסיפה ההלכה, הרוצים להדר במצווה, מוזמנים כל אחד להדליק את נרו.

זה המבנה הפשוט, אך יש פה עומק נפלא, להגיד שלא די בכך שגר האמת דולק בלבך, כי אם "נר איש וביתו" – הוא ראש המשפחה, הוא הסמכות, הוא ה"איש". עליו מוטלת האחריות. עליו לדאוג להדליק את שלהבת נר זה גם בלב בני ביתו. הקדש להם זמן כדי לחנכם כראוי, ואם מודע אתה לכך שעליך "להדר", הענק שימת לב אישית מיוחדת לכל אחד מבני ביתך, "נר לכל אחד ואחד".

בני ביתך אינם קבוצה חד גונית בעלת צבע אחד, בעלי פרצוף אחיד. לא!! לכל אחד יש את הייחודיות שלו. על כן: "נר לכל אחד ואחד". כל אחד הוא נר בפני עצמו. כל אחד דורש תשומת לב שונה. ייחודית, בהתאם לאופיו השונה, לאור צרכיו הרגשיים והמנטליים שזכה בהם מאת הבורא ב"ה. וכל זאת מכח הסמכות שלך כראש המשפחה.

סמכות כמו הנר, לא בכפיה, לא בסופה, בברקים ורעמים כי אם בדוגמה אישית כמו הנר הדולק, הדולק בשקט, ביציבות, בעצמה, באיתנות, ובכח סגולות אלו מפזר הוא את טללי החושך. אז תוכל ליצור מצב של "מהדרין" של "נר לכל אחד ואחד", כל אחד מבני ביתך המתחמם מאור הנר שלך יהפוך בעצמו לנר מאיר.

עוד רעיון – בחנוכה – מדליקים נרות כל יום במשך 8 ימים. נשאלת השאלה: למה לא מדליקים ביום הראשון 8 נרות שידלקו 8 ימים? מה העניין להדליק כל יום? אפשר להסביר כך: "חנוכה" מלשון "חינוך". בחנוכה – מדליקים נרות כל יום כדי שנלמד שאין די בהדלקה אחת – כדי להאיר צריך להדליק עוד ועוד. כדי להאיר צריך להתעסק עם ההדלקה כל יום. כדי להאיר צריך לסדר את הפתילות והשמן כל יום. גם בחינוך – כשבאים "להדליק" ולהאיר את נפש הילדים, לא מספיק "להדליק" פעם אחת. כשהילדים בגיל חינוך – עלינו לחנך שוב ושוב. כשאנחנו רוצים להדליק את השלהבת – צריך להשקיע בזה הרבה בכדי שאחר כך בעז"ה "תהא שלהבת עולה מאליה..."

רעיון אחרון: כמו שלכל נר יש את צבע השלהבת שלו, לכל נר יש את גובה הלהבה שלו, את הצורה שבה הוא דולק, כך – לכל אחד יש את הכלים שה' נתן במיוחד בשבילו, לכל אחד יש את הכישרונות שלו, את הכוחות הטמונים בו, לכל אחד יש את הייחודיות שלו.

יה"ר שנזכה לחנך ילדינו בדרך וברוח ישראל סבא ולכוונם תמיד בדרך הנכונה העולה בית ה'

לע"נ אבי מורי ר' חיים ב"ר ישעיהו ז"ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com

חינוך לחיים

שבת חנוכה

רעיון יפה המחבר בין נרות השבת לנרות חנוכה

מצד א' – 'חנוך לנער על פי דרכו' גם כי יזקין לא יסור ממנו, על פי 'דרכך' לא נאמר אלא על פי 'דרכו'. כאשר רוצים לחנך נער צעיר ולהסביר לו את האסור ואת המותר, את הרצוי ואת שאינו, לא די שמציבים לו ציונים והוראות, אלא צריך בנוסף לכך גם בינה יתירה כיצד לעשות זאת, כי לא הרי דעתו של אדם בא בשנים כהרי דעתו של עולל רך, ובכדי לסבר את אזנו של הקטן צריך הגדול לצמצם את עצמו ואת דעתו לדעתו ושכלו של הילד, רק על ידי כך כד יתיישבו דבריו על לוח לבו ויחקקו בקרבו לנצח.

ביסוד זה תלוי סוד ההצלחה בחינוך הבנים בעז"ה, ראינו אנשים שהיו באמת משכמים ומעלה - אנשי שם, אך לא ראינו שהצליחו כל כך בחינוך צאצאיהם, ופעמים שהסיבה נעוצה בכך שלא ידעו לרדת מן ההר אל העם, הם לא השכילו לצמצם עצמם אל ראשם כה הרך של הילדים הקטנים.

את זה באים נרות החנוכה ללמדנו, חז"ל קבעו (שבת כא, ב) כי את נרות החנוכה יש להדליק למטה מעשרה טפחים, מובן מאליו שבכדי להדליק את הנר הנמצא במקום נמוך הרי שיש להתכופף, כי אם לאו היאך יקרב את אשו לעבר הנר, רק אם יכופף עצמו יצליח לסכסך את הפתילה באורו עד שתידלק ותהא שלהבת עולה מאליה, ממש כך על האב המחנך את צאצאיו להתכופף ולהתקרב אל נפשו של הילד, ובאופן זה יצליח הוא להשפיע ולהקרינ עליו מאורו עד שתהא שלהבת עולה מאליה.

מצד ב' – 'שמע בני מוסר אביך ואל תיטוש תורת אמך' מטבע האדם שכאשר הוא דורך על מפתנה והיכלה של עבודת השי"ת, דרכו להתלהב ביותר בשלהבת רשפי אש, ולעשות הכל דבר דבור על אופניו על כל פרטיה ודקדוקיה לפנים משורת הדין, הוא מוסיף לו משמרת למשמרת, אולם עם הזמן וכל כמה שמזקין והולך נעשים לו הדברים להרגל וטבע, האש שוקעת והולכת עד שאט אט עלול הוא להתקרר מדרכי חסידותו ופרישותו. על כן, בעת הזאת צריך להזכיר לו: זכור ואל תשכח את המנהגים והמסורות שינקת בבית הורך, את החמימות אותה הנחילה לך אמך, ההליכות וההנהגות, החיות דקדושה, המשך בדרך זו, ואל תיטוש אותם, אל תרף! זיכרון זה מסייע בידו להתחזק בעבודתו ולהתחמם לאור הכבשן כבראשונה.

דומין הדברים לנרות השבת אותן מדליקות נשות ישראל הכשרות, שבשונה מנר החנוכה שמצוותן בנמיכות קומה ולמטה מעשרה טפחים, הרי שנרות השבת מדליקים במקום גבוה ומפצים אורם על פני כל הבית, להורות לנו כי גם בזמן שהוא כבר גדול וגבוה, כבר השיג השגות בעבודת השי"ת, חלילה לו מלהרפות ולהסתפק במה שהשיג עד כה, כי בכך עלול הוא להגיע לידי "צינה וסוחרה" (וכפירוש רש"י בתהלים (צא, ד): "הוא צנה המקפת את האדם קרוב לארבע רוחותיו, סוחרה לשון סחור סחור"), אלא ייזכר באש קודש אותו נחל בבית הוריו.

וכך יתפרש לנו הכתוב (משלי א, ח): "שמע בני מוסר אביך ואל תיטוש תורת אמך", דהיינו, בצעירותו כשעדיין הוא נמוך אומרים לו לאדם: שמע מה שאביך אומר לך וקבל האמת ממי שאמרה כשאביך מתכופף אליך, כדוגמת נרות החנוכה המאירים למטה מי' טפחים, אבל משגבה וגדל ונעשה לאיש אומרים לו: הישמר לך ואל תיטוש תורת אמך – היראת שמים שהנחילה לך אמך, כאותם נרות השבת המאירים באור נוגה במקומות הגבוהים.

בשבת חנוכה בהתבוננותנו על שלהבותיהם המאירות של נרות השבת והחנוכה, יואר לנו הסתכלות נוספת וחשובה מאין כמותה: הקב"ה ברא את האדם באופן של עליות וירידות, אין לך אדם שנמצא תמיד בעליה וגדלות, כל אחד מגיע לזמנים של ירידה וקטנות - מי פחות ומי יותר, וכאשר עומד האדם בימי הגדלות הרי שהעבודה מגיעה לו בדרך הנאה ותחושת התעלות, הוא מרגיש את ה'ואני קירבת אלקים לי טוב', אמנם בהתהפך עליו הגלגל, בימי הקטנות, הוא מרגיש שחרב עליו עולמו, בלבו בטוח הוא שאין כל חפץ בעבודתו ובמעשיו הטובים, עד שעלול לחשוב בקרבו כי למה לו להתאמץ בעבודת השי"ת, הרי כל כך רחוק הוא מהשי"ת אין לו מנחם. זוהי איפוא עוד התבוננות ולקח אותו נוכל להשכיל בשבת חנוכה.

גם זאת נוכל ללמוד מנרות שבת וחנוכה כפי שסיפר מרן החפץ חיים זי"ע, שהיה פעם בבית רבו הגה "ק רבי נחום מהורדענקא זי"ע בימי החנוכה, ועסקו יחדיו באהבים בעמלה של תורה. והנה נקפו השעות והגיע זמן הדלקת נרות חנוכה, אך לפליאתו של החפץ חיים התמהמה הגאון משום מה, ולא ניגש למצות ההדלקה, הוא המשיך עוד בעסק הסוגיא שהתייגעו בה, על אף שכבר החל להחשיך היום. שאל החפץ חיים את רבו, מדוע אינו מפסיק להדלקת הנר כדיו, הרי עוד מעט יעבור הזמן? ענה הרב והסביר, זוגתי הרבנית יצאה כרגע מן הבית, יודע אני שתצטער כשתראה שניגשתי להדלקת הנר בלעדיה, והרי כבר פסקו חכמינו ז"ל (שבת כג, ב) נר ביתו ונר חנוכה נר בית עדיף משום שלום בית עי"ש, ואם כן בודאי עלינו לחוש במצות הדלקת נר חנוכה גם לשלום הבית! הנה אמורה היא לחזור תיכף, ואז אגש בעזרת ה' בשמחה אל המצוה!

ונזכור תמיד – הרגיל בנר (שבת וחנוכה) הויין ליה בנים תלמידי חכמים הממשיכים את מורשת אבותיו

לע"נ אבי מורי ר' חיים ב"ר ישעיהו ז"ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com

(טיב הקהילה)